

ХРОНІКА

10–15 вересня 2012 р. у Феодосії відбулася Міжнародна конференція «Північне Надчорномор'я: до витоків слов'янської культури». Це вже сьомі читання, присвячені пам'яті видатного філолога-славіста Олега Миколайовича Трубачова, що проходять під гаслом «Від покоління до покоління — у вивченні Надчорномор'я та Криму». Конференція відбувається раз на два роки по чергово в Росії (Москва) та в Україні (АР Крим). Цього разу Трубачовські читання вперше приймала Феодосія.

Ідея читань, присвячених Північнонадчорноморському регіону, народилась у О. М. Трубачова після презентації 1999 р. в Криму його книжки «Indoagica в Північному Надчорномор'ї». За задумом ученого, у цьому науковому заході повинні брати участь представники різних гуманітарних і природничих наук. Лише такий комплексний підхід сприятиме якнайглибшому й усебічному вивченню мовної та культурної спадщини Надчорномор'я.

VII Трубачовські читання організовано й проведено спільними зусиллями Громадського оргкомітету України та Росії, зокрема Інститутом російської мови ім. В. В. Виноградова РАН, Державною академією слов'янської культури, Фондом академіка О. М. Трубачова «Слов'янський світ», Інститутом мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України, Інститутом української мови НАН України, Київським славистичним університетом та Феодосійським музеєм старожитностей.

За весь період проведення цього наукового заходу коло його учасників переважно усталилося. У VII Трубачовських читаннях взяли участь філологи, історики, філософи, мистецтвознавці та літературознавці з Росії, України, Білорусі, Ірландії. Крім науковців, на конференцію було запрошено й групу вчителів ліцею «Олімпія» з Волгограда, за ініціативи яких у цьому місті організовано фестиваль «Дні російської мови», присвячений О. М. Трубачову, а також створено «Музей російської писемності» ім. О. М. Трубачова.

Традиційно на конференції обговорювалося широке коло питань, які стосувалися історії Криму та Північного Надчорномор'я, зокрема найдавніша ономастика та етимологія мовних реліктів цього регіону, етимологія та історія слова, реконструкція праслов'янської лексики, генеалогія, етнічна істо-

рія та етногенетичні процеси в Північному Надчорномор'ї.

Роботу учасників конференції було організовано в таких секціях: «Етимологія та ономастика», «Літературознавство», «Ареальна лінгвістика та етнолінгвістика», «Загальна історія», «Історія мови». Упродовж п'яти днів роботи на конференції було виголошено 23 доповіді.

На пленарному засіданні виступило три доповіді. Дослідженню наукознавчих поглядів О. М. Трубачова було присвячено доповідь В. К. Щербіна (Мінськ), який розмірковував про тісне поєднання в долі й творчості видатного російського вченого питань словникової етики та етики в науці взагалі. М. В. Жуйкова (Львів) у доповіді «Праслов'янське дієслово *jьgrati та його семантична деривація у східнослов'янських мовах» звернула увагу на значні зрушення, що сталися в семантиці континуантів цього дієслова. Про соціокультурну цінність історичних ідей М. В. Ломоносова як складової частини сукупного ідеологічного процесу Російської держави доби Просвітницького періоду йшлося у спільній доповіді В. Л. Павлова і М. Ю. Савельєвої (Київ) «Історичні та лінгвістичні обґрунтування походження російського народу в творчості М. В. Ломоносова».

Подальша робота конференції тривала на секційних засіданнях.

У роботі секції «Етимологія та ономастика» було заслухано шість доповідей. Н. О. Бойко (Київ) у доповіді «До реконструкції праслов'янської гідрографічної лексики за даними ойконімії» проаналізувала архаїчні географічні терміни *быстрый*, *быстрица*, *быстрь*, *стрежень*, закріплені в назвах населених пунктів на території Славії. Географічним назвам, вилученим із середньовічних новгородських джерел XI–XVI ст. (літописів, актів, грамот, писцевих книг та ін.), що лежать в основах приблизно трьох десятків етнонімів, присвятив свою доповідь «Середньовічна етнотопонімія в галузі новгородських п'ятич (лінгво-історичний огляд)» В. Л. Васильєв (Великий Новгород). О. В. Іваненко (Київ) у своєму виступі проетимологізував міфонім *Басаврюк*, запропонувавши його індоарійське походження, окремо наголосивши на імовірному зв'язку міфоніма з астрофізични-

ми явищами та їх відображенням у індоіранських мовних реліктах. У доповіді О. В. Сердюкової (Ростов-на-Дону) було наголошено на важливості номінаційних моделей для об'єктивності етимологічного аналізу праслов'янських фітонімів. Доповідь О. Л. Смалъ (Київ) «Історична мікротопонімія Києва» було присвячено етимологічному аналізу трьох давніх київських мікротопонімів: *Долобское, Радосынь, Черторой*. Походженню кримського топоніма *Керч* присвятила свій виступ «*Korčula, Korbka, Corzula, Kъrчевъ* в історії етно-топонімічної міграції росів на Боспор Кіммерійський» О. М. Сирцова (Київ).

На літературознавчій секції про перекладацькі проблеми на матеріалі перекладів «*Sogona australis*» Максиміліана Волошина англійською мовою йшлося у виступі Гр е м а Дж. Гаррісона (Дублін). Цікавинкою й окрасою секційного засідання стало декламування фрагментів із вінка волошинських сонетів російською та англійською мовами. Етимологічний коментар до діалектних слів *погорелище, кухта, кусомни-поминуш(ни)ки* з поеми Сергія Єсеніна «Казання про Євпатія Коловрата ...» зробив О. О. Дудін (Рязань) у доповіді «Діалектне слово в поетичному тексті: нові прочитання Єсеніна». Дослідженню історії однієї неврахованої цитати з Букваря Каріона Істоміна присвятила свою доповідь Т. О. Ісаченко (Москва). О. С. Северцова (Москва) розповіла про книжку, присвячену життю і творчості видатного російського вченого О. Г. Габричевського, який залишив помітний слід у філософії мистецтва, естетиці та літературознавстві.

На секції «Ареальна лінгвістика та етнолінгвістика» було заслухано три доповіді. У доповіді «Суднобудівельна лексика Нижньої Наддніпрянщини» І. В. Єфименко (Київ) в історико-етимологічному аспекті розглянула низку нижньонаддніпрянських корабельних термінів, що є складовою частиною східнослов'янської суднобудівної терміносистеми. Окремим родильним замовлянням і віруванням кримських і надазовських греків XVIII–XIX ст. присвятив свій виступ Є. К. Чернухін (Київ). О. К. Шапошников (Москва — Коктебель) у своїй доповіді «Північно-надчорноморський ареал пізнього

праслов'янського мовного стану (I–V ст.)» розглянув мовні релікти різних етнічних спільнот в контексті складних міграційних процесів, які істотно вплинули на формування пізньопраслов'янського діалектного ареалу.

У межах секції загальної історії виступили: Т. М. Фадєєва (Москва) із доповіддю, присвяченою новим дослідженням генеалогії та геральдики правлячого дому Феодоритів, та А. Г. Чередниченко (Белгород-Коктебель), у виступі якого наголошувалося на важливості комплексного підходу, врахуванні даних різних гуманітарних і природничих наук у вирішенні ключових питань етнокультурної історії Північного Надчорномор'я.

П'ять доповідей було заслухано на секції історії мови. Л. Ю. Астахіна (Москва) проаналізувала соціально-економічну лексику, вилучену з грошових книг Хресного Онезького монастиря XVII ст. Про значення типологічних даних для порівняльно-історичного вивчення категорії числа у слов'янських мовах йшлося у виступі В. І. Дегтярьова (Ростов-на-Дону). У доповіді О. С. Ільченко (Санкт-Петербург) на матеріалі гібридних російсько-церковнослов'янських текстів XII–XVII ст. було розглянуто іменники-назви істот *masculina singularia* у світлі християнської антропології. Когнітивні терміни в трактаті Псевдо-Діонісія Ареопігита «Про божественні імена» дослідила в своїй доповіді «До історії лексичного гнізда з коренем *вид-*» О. С. Суркова (Мінськ). На проблемах семантичної еволюції префіксальних позиційних дієслів та їх дериватів у російській мові зосередила увагу в своєму виступі Л. В. Табаченко (Ростов-на-Дону).

У рамках конференції відбулася презентація книжкових новинок наукової школи академіка О. М. Трубачова за 2009–2011 рр. та сімферопольського видавництва «Універсум».

За матеріалами читань видано збірник тез «Северное Причерноморье : к истокам славянской культуры» (К. ; М. ; Феодосия.— 95 с.). Розгорнуті тексти виголошених доповідей і повідомлень буде розміщено в електронному вигляді на сайті конференції.

І. ЄФИМЕНКО,
О. ІВАНЕНКО